

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-
ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**« АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
АГРАРНОЇ НАУКИ »**

АГРОМЕТЕОРОЛОГІЧНІ УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ ЦУКРОВОГО БУРЯКУ НА ВІННИЧЧИНІ

МАРТИНОВА Н. С., здобувачка

КОСТЮКЄВИЧ Т. К., кандидат географічних наук

Одеський державний екологічний університет

Цукровий буряк, завдяки високій врожайності та кормовій цінності, отримав широке поширення в Україні. Він є цінним попередником для багатьох сільськогосподарських культур, підвищуючи загальну продуктивність польових сівозмін. Також, більш інших культур поглинає CO₂ і вивільняє кисень. За своїм позитивним впливом на повітря і клімат поле цукрових буряків перевершує ліс на ідентичній площі.

Важливими елементами сучасної технології вирощування цукрового буряку є обробка ґрунту, добрива, сівба в оптимальні терміни, формування густоти посівів, а також боротьба з бур'янами, шкідниками і хворобами. Серед факторів, якими людина може ефективно управляти, велику роль відіграє також і вибір сорту – 14 %, потім кількість внесених азотних добрив – 11 % і густота посіву і строки сівби – 10 %.

Хімічний склад цукрових буряків залежить від ґрунтово-кліматичних умов, агротехніки, насіння та інших факторів. Вміст окремих речовин суттєво впливає на вихід і якість цукру. Головною складовою частиною цукрових буряків є сахароза (14–18 %), а інші частини називають нецукрами.

Цукор з буряка за багатьма показниками перевершує одержуваний із цукрової тростини і служить незамінним інгредієнтом при виробництві ряду харчових продуктів. Цукор використовують не тільки для харчування. Значна його кількість споживається в хімічній і фармацевтичній промисловості.

Проте цукор є далеко не єдиним продуктом, який може з'явитися у процесі виробництва на цукровому заводі і успішно використовуватись у інших, суміжних галузях промисловості. Активно використовуються і побічні продукти виробництва: 7 % урожаю цукрових буряків використовуються в якості корму для тварин і 3 % меляси зберігається у галузі у якості сировинного матеріалу.

Розподіл площі в тисячах га зайнятої під посівами цукрового буряку в Україні в розрізі областей станом на 2019 р. На сьогоднішній день найбільші площі під цукровими буряками в Україні розташовано в Вінницькій, Хмельницькій, Полтавській, Тернопільській та Київській областях.

Нажаль, але за останні 20–25 років площі під посівами цукрового буряку стрімко зменшуються по всій території України. Так, під урожай цукрового буряку 2018 та 2019 року на Вінниччині, за даними Державної служби статистики України, було засіяно 55,3 та 45 тисяч га відповідно, що становить 20 % усієї площі під цією культурою в Україні, хоча ще на початку дев'яностих

років площа під цукровими буряками в кілька разів була більше і становила близько 455 тисяч га. Відповідно, й валовий збір також різко знизився – до 1950,5 тисяч тонн, хоча врожайність цукрового буряку в останні роки зросла.

Врожайність цукрового буряку на Вінниччині інколи вище, ніж по Україні в цілому. Так, в останні роки вона становила 569 та 434 ц/га відповідно. У порівнянні – на початку 90-х років врожайність на Вінниччині становила лише 284 ц/га.

Основною метою нашої роботи було оцінити сучасні агрометеорологічні умови вирощування цукрового буряку за вегетаційний період в районі станції Вінниця Вінницької області.

Цукровий буряк – культура надзвичайно вимоглива до поживного режиму. Для формування високої врожайності вона потребує високо окультурених ґрунтів і значної кількості елементів живлення. Враховуючи, що сучасні гібриди стійкі до прояву «цвітушності» і витримують відносно низькі температури в період проростання насіння і на початку вегетації, їх потрібно висівати у ранньовесняний період – відразу після закінчення сівби ранніх ярих культур. Але при цьому слід враховувати наступне: різні гібриди вимагають від 160 до 220 днів вегетації, тому треба враховувати довжину беззаморозкового періоду, весняний заморозок – 4..5 °С є згубним, також весною часто існує ризик втрати вологи із посівного шару.

В Вінницькій області сівбу в середньому починають в третій декаді квітня, а пожовтіння нижнього листя спостерігається в кінці серпня, тривалість періоду в середньому становила 136 днів. Найдовшим цей період був в 2005 році – 150 днів, а найменшим в 2015 році – 111 днів.

Сума активних температур за 20-річний період в середньому становить 2400 °С, найбільша – в 2011 році, а найменша – в 2016 році. Середня сума ефективних температур за вегетаційний період становить 1068 °С. Найбільша – в 2012 р., а найменша спостерігалася в 2016 р. На досліджуваній території середня температура повітря за період становила 19,5 °С.

Сума опадів за вегетаційний період складає в середньому 282 мм, найбільша кількість опадів випала в 2006 році – 442 мм, найменша – 289 мм в 2009 році. Запаси вологи в районі станції Вінниця за весь вегетаційний період в метровому шарі ґрунту в середньому становили 106 мм, що становить 78 % від найменшої вологості ґрунту.

На Вінниччині складаються в цілому непогані умови для вирощування цукрового буряку, але доцільно більш приділяти увазі якості та кількості врожаю за рахунок насінневого матеріалу та умов агротехніки.